בס"ד

בלבבי

אחרי החגים

בלבבי משכן אבנה

השיעורים של הרב זמינים ב"קול הלשון"

USA 605.313.6660 | ישראל 073.295.1245

© כל הזכויות שמורות
מהדורה ראשונה
אדר תשפ"ה

מערכת
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
פקס: 03-5480529
ת.ד. 34192 ירושלים
9134100

להאזנה לשיעורי השמע
של הרב, שליט"א
במערכת קול הלשון
חייגו לטל'
ישראל: 073-295-1245
USA: 605-313-6660

רכישת ספרי הרב:
ספרי אברמוביץ
משלוח ברחבי העולם
books2270@gmail.com
03.578.2270

♦ ספרי מאה שערים
רח. מאה שערים 15, ירושלים
02.502.2567

♦ הפצת ספרי קודש
רח. דוד 2, ירושלים
02.623.0294
♦ ספרי אברומוביץ
רח. קוטלר 5, בני ברק
03.579.3829

USA: Shira Distributors
Tel. 718-871-8652
4116 16th Avenue
Brooklyn, NY 11204
sales@shirahdist.com

לקבלת העלון השבועי בדוא"ל
יש לשלוח בקשה לכתובת:
bilvavi231@gmail.com
לקבלת העלון השבועי בפקס
יש לשלוח בקשה לפקס המערכת

תוכן

אחרי החגים	**ה**
המשכת תפיסה הרגל גם לאחר הרגל	ה
תפיסת המועד	ה
בין המועדים	ו
כיצד המועד מכוון	ו
את הנהגת שאר השנה	ו
בית המקדש הוא מקום אורה ומקום התוועדות	ז
מי זוכה לקום במקום קדשו	ז
עבודת המועד בזמן הזה	ז
מי שעבד במועד יצפה להשיאנו	ח
עשירי קודש	ח
איתנות הקבלות תלויה באמונה בחז"לח עצת הרמח"ל	ט
חשבון נפש	ט
להנצל מתרדמת החורף	י
חידוש מול הויה מתמדת	**יא**
החיות במועדים מול החיות היום יומית	יא
אחרי המועדים, יש סכנת נפילה	יא
כח ההתפעלות וכח היציבות	יב
בפנימיות הנפש - יש מקום שכולו רוגע	יב
שתי בחינות בבריאה: יציבות והתחדשות	יג
החיצוני - זקוק לחידושים	יג
המועדים הם בחינת ההתחדשות	יד
שורש הבריאה - חיות ממה שאין בו חידוש	יד
הפנימי - אינו 'קם לתחיה' בזמני המועדים	יד
של אהרן הכהן: 'שלא שינה'	יד
צריך להרגיש את השינויים התמידיים	טו
כשאין מרגישים שינויים, חיים במצב של תרדמה	טז
מצב התרדמה עלול לגרום למשברים	טז
איך לראות כל החיים כתהליך אחד	יז
סיכומו של דבר:	יז
שמיני עצרת - שמחת תורה	**יח**
שמחה ענינה כאשר אדם גמר את כל המלחמות	יח
"ושמחת עולם על ראשם"	יח

אחרי החגים

המשכת תפיסה הרגל גם לאחר הרגל

בתפילה של ג' רגלים אנו מבקשים "והשיאנו ה' אלוקינו את ברכת מועדיך לחיים ולשלום, לשמחה ולששון וכו'". והנה יש שפירשו[א] את בקשת והשיאנו את ברכת מועדיך, שאנו מבקשים שנזכה לשאת עמנו בצאתנו מהרגל את ברכת המועד. ברכה היא מלשון בְּרֵיכה כידוע (עי' רבינו בחיי עקב ח' י'), שהוא ענין שפע הנשפע במועד, שאנו רוצים לזכות להמשיך עלינו גם לאחר ימי המועד. דהנה ידוע שלא רק ביו"ט עצמו, אלא גם בחולו של מועד, הגבילו אותנו חכמים במלאכות שמותר לעסוק בהם, כדי שיהיה לנו פנאי לשמוח בשמחת הרגל ולהתיגע בתורה (עי' ירושלמי מו"ק פ"ב ה"ג דף ט' א'). ופנאי זה אינו רק ענין של זמן, אף שגם זה בודאי אמת, אבל בפנימיות הדברים, הפנאי בזמן מעניק לנפש את הרוגע הנחוץ לעסוק בעבודת הבורא ובתורה הקדושה. משום שכאשר הנפש טרודה בעסקי חולין זולת עבודת הבורא ויגיעת התורה הקדושה, אזי ממילא פתיחות הנפש למילי דקדושה הולכת ומתמעטת. וא"כ עבודת השי"ת ברגל מגלה לנו תפיסה איך קונין קדושה ורוחניות ליגיעת התורה ולעבודה השי"ת, וכל זה בזכות ההתנתקות מהבלי החומר במועד, עכ"פ התנתקות חלקית, דהרי מה שהוא מוכרח לצורך המועד הותר. הרי זה מלמדנו שגם אחר המועד, צורת עבודה ה' ועסק התורה, צריכה להיות מתוך אותה תפיסה של פרישות מן העולם, מתוך דעת המנותקת ממחשבת העולם, ואז יהיה קיום וקנין לתורה ולעבודה.

תפיסת המועד

ותפיסה זו שברכת המועד חייבת להשפיע גם בין מועד למועד היא מוכרחת. שהרי כל ימי הרגל הם מועטים בתכלית בכלל ימי השנה, ובודאי שאם באותם ימים שביני לביני לא תהיה השפעת הרגל, הרי לא יוכל האדם לקנות שום קנין בקדושה. נתבונן עתה בנפש האדם בשעת המועד. מי לא יודה שבמועד הוא מרגיש קצת יותר מנוחה מטרדות העולם, קצת יותר רוגע וישוב הדעת, כל אחד לפי ערכו. קונים מזון רק לצורך המועד ותו לא. נמנעים ממלאכות גמורות אא"כ זה דבר האבד. ברחובות ההמולה פוחתת, החנויות סגורות ברובן. כמובן אדם יכול להשתמש באותו רוגע ופנאי להוללות ח"ו, אבל זו עוד סוגיה, ולא בהא עסקינן. בחיצוניות א"א שכל השנה תראה כך, אבל בפנימיות יכול האדם, אם בר דעת הוא, להרגיש את הברכה לחיות בעולם רגוע ומיושב. א"כ לאחר המועד, מחד ישנה ההבחנה בחיים של "בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך" (קהלת י"א ו'). "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב" (תהלים ק"ד כ"ג). הבחנה זו היא לא רק באדם שיוצא לעבודה כפשוטו, אלא גם באברך בכולל. זו צורת חיים מלאה בטרדות העוטפות את היום יום. שהרי יש לאדם משפחה וילדים שהוא מחוייב אליהם, לספק להם קורת גג, מזון, ביגוד, רפואה, ועוד כהנה וכהנה, ולשם כך הוא זקוק להכנסה שוטפת. אבל מאידך, ישנה הבחנה שהחיים הם למעשה בין מועד למועד. ע"ד שכתב הרמב"ן (אמור כ"ג ל"ו), שימי ספירת העומר בין פסח לשבועות הם כחולו של מועד,

[א] עי' בספר בד קודש על מועדים מרב"ד פוברסקי שהביא פירוש זה (בעמ' תט"ז) בשם פירוש תיקון תפילה. ועי' בספר ברכת מועדיך לרה"י מרגולין על שמחת המועדים - תשרי, שהביא בשם ר"י הוטנר שלא לומר "עבר עלינו יו"ט", אלא "נתווסף לנו יו"ט".

ולכן שבועות הוא כשמיני עצרת. על אותו משקל בעומק, אפשר גם להחיל הגדרה זו על הימים בין שבועות לסוכות ובין סוכות לפסח.

בין המועדים

ענין הרגלים הוא "שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ה'" (משפטים כ"ב י"ז). האדם כשם שבא לראות כך בא ליראות (חגיגה ב' א'), "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה, אשר יאמר היום בהר ה' יראה" (וירא כ"ב י"ד). הוא הולך למקום ההשראה של השכינה הקדושה, המקום עליו נאמר "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" (ישעי' ב' ג'). ואפשר לומר שימי הרגל הם בהבחנת שבת קדש ביחס לשאר ימות השנה שהם בהבחנת ששת ימי המעשה. כמו שמצינו שעל פסח כתוב "ממחרת השבת" (עי' מנחות ס"ה ב'), וכן יוה"כ נקרא "שבת שבתון" (אחרי מות ט"ז ל"א). דהרי כל המציאות שלנו נקבעה בזה שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים לתכלית אשר "תעבדון את האלקים על ההר הזה" (שמות ג' י"ב), והרגלים כולם הם זכר ליציאת מצרים (עי' רמב"ן ואתחנן ה' ט"ו, טור או"ח רע"א, ובסידור בסדר הקידוש), וכן השבת זכר ליציאת מצרים (עי' בטור שם), ולכן אפשר להקיש את הרגלים לשבת, וממילא שאר ימות השנה מחוץ לרגלים הם בערך ששת ימי המעשה. וא"כ כמו שימי החולין מתברכין מהשבת (זוח"ב יתרו פ"ח א'), כך אפשר לומר שהימים שבין מועד למועד מתברכין מהמועדים. כמו שישנו מושג של בין הערביים (עי' רש"י בא י"ב ו'), וישנו מושג של בין השמשות (אבות פ"ה מ"ו), לחבר בין עת לעת, כך אפשר לומר שהימים בין מועד למועד הם בהבחנה שמחברים בין מועד למועד, ולכן יש עליהם הבחנת המועד. וכן אפשר לדמות את הימים בין מועד למועד לימי חול המועד, כמו שימי חוה"מ הם המשך במדרגה פחותה של היו"ט, כך הימים שלאחר המועד הם בהבחנה פחותה של ימי המועד. וזו התפיסה שאמר המן לאחשורוש שאצל היהודים תמיד שבת ומועד, שבת היום פסח היום (רש"י מגילה י"ג ב').

כיצד המועד מכוון את הנהגת שאר השנה

המועדים שניתנו לישראל אינם מוגדרים רק ע"פ מהות אותם ימים עצמם, אלא גם ע"פ גילוי מדרגתם של ישראל באותם ימים. לכן אנו אומרים בתפילת הרגלים "אתה בחרתנו מכל העמים", ועוד אנו אומרים שם "זכר ליציאת מצרים", ללמדנו שעם ישראל יצא ממצרים ולא שאר האומות. המועדים באים לבטא את שרש התהוות כנסת ישראל, ובחירת בורא העולם בעם ישראל. וכידוע כל דבר עומד על שלשה דברים (עי' אבות פ"א מ"ב ומי"ז). וכן כנסת ישראל עומדת על שלשה דברים, דהיינו על שלשת הרגלים. והם מעמידים ביחס לכנסת ישראל את כל השנה כולה. שלשת הרגלים מגדירים את שרשי הכח של כל השנה, ע"י שהם מאירים את כל השנה. אם נקח את ההגדרות הכלליות של המועד, אזי נלמד מכך כמה יסודות לכל השנה. למשל מהיסוד שבמועד עושים מה שנחוץ לצורך המועד, ותו לא (טור או"ח תק"ל) ילפינן ב' דברים. שהתעסקות האדם עם צרכי גופו ומשפחתו תהיה מכוונת לצרכיהם המידיים, ולא לאיזה עתיד רחוק. ועוד שההתעסקות תהיה במה שהוא לא יגונה ולא ישובח, ולא במה שאינו באמת נחוץ אלא מותרות בעלמא. ועוד, כמו שאחד ההיתרים למלאכה גמורה במועד הוא לצורך דבר האבד (טור שם), כך התעסקותנו בעולם אינה צריכה להיות כדי לעשות רווחים לצורך התעשרות וחיי מותרות, אלא כדי למנוע הפסד והבטחת הצרכים החיוניים. כך חי מי שמאיר בעומק נפשו הקשר של עם ישראל לבורא ית"ש, והוא רוצה לשאת עמו לכל השנה את הברכה שהושפעה במועד.

בית המקדש הוא מקום אורה ומקום התוועדות

והנה מועד הוא מלשון בית ועד (עי' מכילתא משפטים פרשה כ' על הפסוק שם אלהים אחרים לא תזכירו), מקום התוועדות, כמו שכתוב "ונועדתי לך שם ודברתי אתך" (תרומה כ"ה כ"ב). בבית המקדש, האדם נמצא במקום הועד, בהתוועדות כביכול עם ה' ית"ש. נצטוינו להתוועד שלש פעמים בשנה עם האדון ה', לראות ולירא, כפי שהזכרנו לעיל, על דרך שנאמר על לעתיד לבוא "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון" (ישעי' נ"ב ח'). בית המקדש היה מקור ההשראה, שע"י שהיהודי בא ג' פעמים בשנה לראות ולירא, נשפע לו כח חיות, כח הארה, לכל השנה כולה. דהרי על הורדוס שהרג את החכמים ובנה את בית המקדש אמרו (ב"ב ד' א') "הוא כיבה אורו של עולם דכתיב כי נר מצוה ותורה אור, ילך ויעסוק באורו של עולם דכתיב ונהרו אליו כל הגוים". הרי שבית המקדש נקרא אורו של עולם. ועל דרך זה נבין מה שאנו אומרים בתפילת המוסף "ומפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו". דלכאורה קשה, עומד אדם בארץ ישראל ומחויב לדינא לומר זאת, והרי כתיב "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני" (תהלים ק"א ז'). וא"ת נתרחקנו קאי על העבר בלבד, א"כ הכיצד איננו מוסיפים שזכינו לשוב לאדמתנו, הרי זה בבחינת "הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם" (האזינו ל"ב ו'). ואפשר לתרץ שהמדובר הוא בחסרון הקדושה בארץ ישראל לשיטות שקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבוא (עי' מגילה י' א', רמב"ם הל' בית הבחירה פ"ו הט"ז).

מי זוכה לקום במקום קדשו

אבל בעומק, נתרחקנו קאי על הריחוק מהגילוי שהיה לנו בשעת הרגל בזמן הבית. אותה הארה שנתפשטה לכל גבולי ארץ ישראל, "ארץ אשר ה' א'להיך דורש אתה תמיד, עיני ה' א'להיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה" (עקב י"א י"ב). ולמרות שבפנימיות גם היום זה כך, אבל בהתגלות זה חסר, לכן אנו עדיין בבחינת גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, גם אם בפועל אדם נמצא בארץ ישראל. דמ"מ חסר בגילוי מהות ארץ ישראל כאשר דרישת עיני ה' בה נסתרת. והגילוי תלוי בבית המקדש, כי הוא אורו של עולם בכלל, ודארץ ישראל בפרט. ולהשיג את הגילוי יש להגיע למקדש ג' פעמים בשנה. כי תכלית החיוב לעלות לרגל הוא כדי שהאדם יראה כביכול, "כי עין בעין יראו", את "עיני ה' א'להיך בה". לגלות בלבו את הקשר העמוק למציאות ה' ית'. וזו עליה לרגל מחמת שהאדם מתעלה כאשר הוא עולה לירושלים עיר הקודש, כאשר מתגלה בלבו הנהגת הבורא ית"ש. ואין זו עליה לצורך ירידה ח"ו כאשר ישוב למקומו, אלא זו עליה כדי לזכות להשאר באותה מדרגת עליה, כדברי הפסוק "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו" (תהלים כ"ד ג'). כלומר מי יזכה שכאשר יעלה בהר המוריה, יקום במקום קדשו, יקום ולא יפול אח"כ.

עבודת המועד בזמן הזה

התורה היא נצחית (עי' תולדות יעקב יוסף, הקדמה אות ב'), וגם היום כאשר הבית חרב, ישנה עבודת הרגלים, בבחינת עליה לרגל, וישנה עבודת והשיאנו, כדי להמשיך את קדושת המועד לאחר המועד. ולמרות שראית ה' כביכול אינה יכולה להיות בגילוי כמו בעת שהיתה עליה בפועל לבית המקדש. אבל ידוע הפירוש על "ושכנתי בתוכם" (תרומה כ"ה ח'), ושכנתי בלב כל אחד ואחד (עי' באלשיך על הפסוק). ולכן ישנה עדיין ההבחנה של שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך, דהיינו בתוך לב כל אחד ואחד. וא"כ עדיין יכול אדם לזכות לראות את פני ה' כביכול, ולזכות להשראה בלבו שלש פעמים בשנה, ולהמשיכה לכל השנה. אבל לשם כך ראשית צריך האדם לדעת מהו המועד. אם אדם הגיע במועד להכרה יותר ברורה במציאות ה' ית', אזי בהכרח יש לו גם יותר גילוי של תורה

במוחו ובלבו. דהרי ככתיב "כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה" (ירמי' ל' י"ז), ודרשו בגמרא (ר"ה ל' א') "דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה", ולמרות שעל הרבים כתוב "ואין דורש ואין מבקש" (יחזקאל ל"ד ו'), אבל אם האדם הוא בכלל אלו שכן דרשו אותה וביקשו אותה בלבם, ולכן זכו לבחינת ציון בלבם, וא"כ בהכרח שיתקיים אצלם גם כן "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" (ישעי' ב' ג'), שיהיה להם גילוי של תורת ה' בלבם. הרי שענין המועד בפנימיות הוא ההתקשרות לא'ל חי בלב האדם, ומסובב מכך בהכרח "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" (משלי ב' ו').

מי שעבד במועד יצפה להשיאנו

והנה מי שזכה לעבוד במועד כנ"ל, אשריו וטוב חלקו, ומכאן ואילך יש לו המשכה לכל השנה כולה, כמילוי לתפילתו "והשיאנו ה' אלוקינו את ברכת מועדיך". אבל אם אדם לא עבד במועד, ולא הרגיש יתר התקשרות לבורא, א"כ אל לו לצפות למילוי תפילת והשיאנו. משום דאם אין מנה בודאי שלא יצא מזה מאתיים. אם אין קרן גם אין רווחים, לא בריבית קצוצה ולא בריבית שאינה קצוצה. רק כאשר ברור לאדם מה הוא זכה לקבל במועד, אזי הוא צריך למצוא דרך כיצד לשמר זאת. א"כ ראשית לכל צריך שיהיה ברור לאדם שהוא זכה לאיזה הכרה בלבו, ולו גם הקטנה שבקטנות, וכן שהיתה לו איזה שיעור שמחה בשמחת תורה שהרגיש שנפתח לו משהו בתורה. דהיינו, שהוא הרגיש את המועד, והוא הרגיש את שמחת התורה, והוא הרגיש את שמיני עצרת, עליה כתוב "עצרת היא - עצרתי אתכם אצלי, כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים. כיון שהגיע זמנן להפטר אמר, בני בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם" (רש"י אמור כ"ג ל"ו). דהיינו, הוא מרגיש שהוא נשאר עוד יום אחד עם מציאות ה' ית'.

עשירי קודש

הבה נתבונן כיצד משמרים זאת. בקלם היה מנהג שהיה נקרא 'עשירי קדש' (עי' קובץ קול התורה, חוברת ס"א, ניסן תשס"ו, עמ' פ"ג). דהיינו שכל יום עשירי מיום כיפור עושים אותו מעין יום כיפור קטן, לבדוק את הקבלות שקיבלו ביום כיפור האחרון, כיצד הם עומדים בקבלתם. הרי לרוב האנשים ישנה התעוררות בימים נוראים, בסוכה פחות אנשים מתעוררים, אבל בימים נוראים, מי שאינו בכלל המורדים והפושעים בי (יחזקאל כ' ל"ח), יש לו איזו התעוררות, אבל על דרך כלל לב יודע מרת נפשו (משלי י"ד י') שבמשך השנה זה נאבד. אז מה היתה העצה בקלם, 'עשירי קדש', שאדם מייחד לעצמו אחת לעשרה ימים זמן שהוא מנסה לשחזר איך היו הימים הנוראים שלו, מה הוא קיבל על עצמו באותה שעה, באיזה מדרגה הוא זוכר שעמד באותה שעה, ואז לנסות לראות היכן הוא עומד השתא ביחס למה שקיבל על עצמו.

איתנות הקבלות
תלויה באמונה בחז"ל

מי שהשקיע את המאמץ בתשרי, עליו להשתדל שלא יהיה בבחינת נוסע במטוס, דלמרות שמגיע גבוה מאד, לאחר שנוחת, לאחר מספר ימים שוב אין לו שום רשימו מהטיסה. העבודה היא לשמר את אותם זמנים שהאדם היה למעלה, כל אחד לפי ערכו. אם אנו רוצים לזכות שהשנה הבאה עלינו לטובה תהיה באמת לטובה, צריך בירור לאחר הכ"ב יום של הימים נוראים וסוכות ושמ"ע שעברו עלינו, לקבוע בנפשנו את מדרגתנו באותם ימים, את הרגשת "דרשו ה' בהמצאו" (ישעי' נ"ה ו'), את עומק החרטה, את טהרת הלב, כל אחד לפי ערכו, ואחת לעשרה ימים או אחת לשבוע כל אחד לפי ענינו, ליחד לעצמו זמן, ולבדוק האם באמת יש לו שימור מאותה מדרגה. "והשיאנו ה' אלוקינו את ברכת מועדיך", האם באמת זכינו לשאת עמנו

את אותו משא, האם נתקיים בנו "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו" (תהלים כ"ד ג'). זה אינו רק פסוק, אלא זו עבודה לאורך כל השנה כולה לבדוק היכן באמת האדם נמצא. הרי כל אחד מאיתנו יודע, שבס"ד יבוא גם ראש השנה ויום הכיפורים וסוכות ושמחת תורה של השנה הבאה, ואז עוד פעם נחזור לקבלות, נחזור לרצונות, נחזור לתשוקות, נרקוד עוד פעם בשמחת תורה, והכל חוזר חלילה. האם נאבד ח"ו את מה שזכינו השנה, ובשנה הבאה נתחיל מחדש, מפני שלא היתה בלבנו תשוקה מספיק חזקה לשמר את עבודת השנה הנוכחית. ובאמת, חוסר איתנות הקבלות נובע מחוסר אמונה שזה בכלל אפשרי להחזיק את אותם קבלות לאורך כל השנה. ולמעשה זו כפירה ח"ו בחז"ל, דהרי אם הם תיקנו את תפילת והשיאנו, אז בודאי שאפשר לשמור את הקבלות, גם אם לא בשלמות.

עצת הרמח"ל

אם אדם לא יקבע לעצמו עצה ברורה כיצד לשמר את קבלותיו, מילתא דפשיטא ונסיון מוכח אצל כולנו, שהשנים חולפות כמעט בלי להשאיר רושם, והיו כלא היו. והעצה האחת והיחידה היא מרבינו הרמח"ל בדרך עץ החיים, "הנה על כן חוב הוא מוטל על האדם לשים עצמו להתבונן, כי אם אינו מתבונן ומחשב, הנה לא תבוא חכמה לבקש אותו, וכו', הלא האדם רוב שנות ימיו עומד לחשוב חשבונות עסקיו, עסקי חיי שעה, ולמה לא ישים אל לבבו אפילו שעה אחת גם לזאת לחשוב מחשבת ממש: מה הוא? ולמה בא לעולם? או מה מבקש ממנו ממה"מ הקב"ה? ומה יהיה סוף כל ענייניו? זאת היא התרופה היותר גדולה וחזקה שתוכל להמציא נגד היצר, והיא קלה, ופעולתה גדולה, ופריה רב שיעמוד האדם בכל יום לפחות שעה אחת פנוי משאר כל המחשבות לחשוב רק על הענין הזה שאמרתי. ויבקש בלבבו, מה עשו הראשונים אבות העולם שכך חשק ה' בהם? מה עשה משה רבינו עליו השלום? מה עשה דוד משיח ה', וכל הגדולים אשר היו לפנינו? ויעלה בשכלו מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא וטוב לו". אלו אינם מחשבות לאלול בלבד. אלו מחשבות לכל השנה כולה. אם באמת אנו רוצים להיות אמיתיים עם עצמנו, שהימים נוראים באמת יועילו לנו לכל השנה כולה, חייבים אנו לזה כלי שימור. כמו שידועים דברי הקדושת לוי (על שבועות, ע"פ הרמב"ן בהאמונה והבטחון פרק י"ט עמ' תי"ט במהד' שעוועל), "מה תעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפץ, ופירש [הרמב"ן] כשמגיע לאדם איזה התעוררות של יראה ואהבה להבורא ב"ה, אזי תיכף ומיד יראה לעשות לה כלי, היינו שיעשה תיכף איזה מצוה, דהיינו שיתן צדקה או ישב תיכף ללמוד וכדומה, כי ידוע שהתעוררות הבאה אל האדם בפתע פתאום הוא אור הנשפע עליו מלמעלה ונקרא בחי' נשמה, אזי צריך האדם להלבישה בגוף". כלומר מ"תחפץ" לעשות חפץ.

חשבון נפש

ומלמדנו הרמח"ל שהחפץ, דהיינו הכלי, הוא לקבוע זמן קבוע, או פעם בעשרה ימים או פעם בשבוע, ולמי שיכול - כל יום כעצת הרמח"ל, לחשוב חשבונו של עולם. הרי הגעתי להכרה מסוימת בראשית השנה. האם אני מצליח לשמר את אותה הכרה, ואם כן, עד כמה, ואם לא, מה עלי לעשות. הקב"ה גזר על כל אחד מאיתנו מה שהוא גזר, אבל מצידנו עלינו להשתדל שלא נהיה בכלל אלו שאינם עומדים בדיבורם. והרי כל אחד מאיתנו יודע שבשנה הבאה עלינו לטובה יהיו טירדות רבות, נסיונות רבים, קשיים רבים. בודאי שלא יהיה פשוט לשמר את מדרגת הימים הנוראים למשך כל השנה כולה. אבל לפחות שתהיה הוה אמינא שנצליח. ודאי שא"א להיות סמוך ובטוח בהצלחה, אבל עלינו לעשות השתדלות שתהיה לפחות הוה אמינא אמיתית להצלחה. על האדם לייחד לעצמו זמן

של שקט, לחשוב חשבונו של עולם. לעצור את שגרת החיים, להתבונן על תכלית חייו. להיות כנה ואמיתי עם עצמו, לזכור מה הוא אמר לרבונו של עולם בראש השנה, מה הוא אמר לרבונו של עולם ביום הכיפורים. הוא זוכר את הדברים, מפני שכדי שלא ישכחם הוא גם כתב אותם. והוא קורא אותם בשעה שהוא חושב חשבונו של עולם. הוא בודק האם באמת הוא מיישם את מה שקיבל על עצמו. ואם לא, הוא שואל את עצמו איך הוא יבוא לרבונו של עולם בראש השנה הבאה. הוא מאמין שהבחירה בידו האם יזכה לוהשיאנו ה' אלוקינו את ברכת מועדיך, או חס ושלום לא יזכה.

להנצל מתרדמת החורף

כל מי שמתעלם מעצת הרמח"ל, יכול להעיד על עצמו שבשנים הקודמות חלק גדול מהדברים התנדפו כלא היו. אבל מי שהעמיד את עצמו וקבע לעצמו זמן לחשוב באמת, בודאי ראה פירות בעמלו. אם אדם מצא עצה אחרת הכתובה בדברי רבותינו, אדרבא. אבל מה שקבלנו מרבינו הרמח"ל, מה שעשו בקלם ובעוד מקומות, זה לעצור את החיים כל פרק זמן, כל אחד לפי נסיבותיו, לבדוק באמת האם יש לזה קיימא. ויש לקוות שהקוראים את הדברים מרגישים עד כמה הם פשוטים ואמיתיים, דברי רבותינו ללא כל תוספת. וכל מי שאמיתי עם עצמו, יודע שצריך לחשוב את חשבונו של עולם. אין דברים אלו בגדר התעוררות, התעוררות היא אולי בחינה של אלול והימים נוראים. אבל כולנו מבינים שאחר הסתו מגיע החורף, ובחורף ישנה נטיה לתרדמה. בכדי שלא תהיה תרדמה, בידינו לקבוע את המדרגה שלנו לכל השנה כולה. בעשרת ימי תשובה על האדם לנהוג למעלה ממדרגתו (עי' שו"ע או"ח תר"ג). לאחר מכן, אנו חוזרים למדרגתנו. נגמרו הימים בהם היו הארות שלמעלה ממדרגת האדם, לכל אחד לפי ערכו. אמנם בכדי שתהיה לנו מדרגה אמיתית, חייבת להיות נקודה שתהיה מראשית שנה עד אחרית השנה. יתן ה' ית' ונזכה כולנו לקבוע זמן לחשוב על תכלית החיים, ונזכה לשמר את מדרגותינו לאורך כל השנה כולה, ולא נהיה בכלל אלו שיתעוררו רק באלול הבא.

[מודפס בספר מועדי השנה]

חידוש מול הויה מתמדת

החיות במועדים
מול החיות היום יומית

כאשר מגיעים המועדים, כל אדם מרגיש שיש לו חיות. אבל בחודשי החורף, חסרה כביכול חיות, והאדם מצפה למועדים, בכדי להרגיש חיות. בדברי רבותינו, מכונים חדשי החורף: זמן של שינה.

ודאי, שהציפיה למועדים היא דבר גדול. אבל יש תפיסה אחרת של חיים, שלפיה יש מעלה בימים הרגילים, יותר ממה שיש במועדים. בודאי שיש יותר קדושה בזמן המועדים. זה פשוט לדינא, זה פשוט בסברא, זה פשוט גם בהרגשה. אבל כל דבר בבריאה - יש לו גם צד הפוך. הבריאה בנויה באופן של דבר והיפוכו, זוהי צורת הבריאה. כל דבר בבריאה בנוי בסוד דבר והיפוכו: עץ הדעת טוב - ורע, עשה - ולא תעשה, אנכי ד' אלוקיך - לא יהיה לך. אם מצד אחד אנו מוצאים מעלה לימים טובים, מצד שני יש גם מעלה לימים הרגילים. ומי שמגיע לנקודת המעלה הזו, הוא חי כל השנה. מי שאינו מגיע לאותה נקודת מעלה - חי רק לפרקים. בשבת חודש ומועדים, יש לו חיות. אבל ביום יום, הוא פעם עולה פעם יורד, פעם נופל פעם קם.

אחרי המועדים, יש סכנת נפילה

אמנם, אפשר להמשיך את קדושת המועדים גם לימות החול. ידועים דברי רבותינו, שמה שאנו אומרים בתפילה: 'והשיאנו ד' אלוקינו את ברכת מועדיך', הוא מלשון משא. שאנו מבקשים שנישא איתנו את קדושת המועדים, כל השנה כולה. אבל המציאות היא, שאצל רובא דעלמא לא יכולה קדושת המועדים להאיר כל השנה כולה, אלא רק זמן קצר בלבד.

כאשר מגיעים ימים טובים, האור גדול שנשפע, עלול ליצור הפרעה בנפש האדם. הגמרא בבבא בתרא אומרת: 'שינוי וסת - תחילת חולי מעיים'. כלומר, כאשר האדם משנה את וסתו, משנה את הרגלי האכילה שלו, הוא תחילת חולי מעיים. כל שינוי שהאדם עושה, אפילו אם הוא שינוי לטובה, אפילו אם הוא שינוי של רוממות, אפילו אם הוא שינוי של דבר עליון, עצם השינוי מזעזע אותו, ויש בזה נקודה של סיכון.

למשל, כאשר סיפרו ליעקב אבינו ש'עוד יוסף חי', היה חשש שמכח הבשורה יוציא יעקב את נשמתו. לכאורה אין זה מובן: וכי יש לך בשורה טובה מזו? ובפרט, שלא היתה כאן רק בשורה על כך שיוסף בנו חי, אלא על כל חיי העולם הבא של יעקב אבינו! הרי חז"ל אומרים שביד יעקב אבינו היה סימן, שאם לא מת אחד מבניו בחייו, מובטח לו שהוא בן עולם הבא, ואם ח"ו מישהו מת - אין לו הבטחה. עד עכשיו יעקב אבינו חשב שיוסף מת, וממילא הוא מופקע מכל תכלית החיים. ודווקא עכשיו כשהוא מתבשר שהוא בן עולם הבא, חוששים שהוא למות? הרי שאפילו דבר טוב, כאשר הוא בא באופן של קיצוניות, הוא מזיק לנפש.

כאשר מגיעים ימים טובים, אצל מי שאינו מרגיש כלום, אין לו חשש כזה. אבל אדם שעושה הכנה גדולה לימים האלה, כשמגיעים הימים - הוא מקבל איזה שהיא חיות, איזה שהיא רוממות. וכאשר עוברים הימים האלה, הוא נופל. כידוע, אם אדם נופל מכסא - זה קצת כואב. משולחן - זה כבר יותר כואב. אם הוא נופל מהקומה העליונה יש בזה כבר סכנה. ואם הוא נופל ממאה קומות - אם הוא יישאר חי, זה ממש מעשה ניסים. כך גם ברוחניות: ככל שהדבר הוא יותר עליון ככל שהאדם התעלה יותר, כך הופכות התנודות שלו

להיות קיצוניות. ובתנודות קיצוניות - יש סכנה גדולה. לא רק החשש מנפילה, אלא עצם התנודה, אפילו שהיא לטובה - קשה לנפש. אע"פ שמדובר בקדושת ימים טובים, מכל מקום זה קשה לנפש.

ולכן, בכדי שנוכל לקבל את קדושת הימים הנעלים, צריך ראשית כל לחיות חיות רוחנית גם בימים כביכול הפשוטים, ולהרגיש את נקודת הפנימיות השונה שיש בהם.

כח ההתפעלות וכח היציבות

יש שני כוחות בנפש האדם: כוח של התפעלות, של התרוממות, של כמיהה לעליה, רצון עז וחזק לעלות לפרוץ לבקוע להתרומם. וכנגדו: כוח של יציבות, של שקט, בבחינת: 'והארץ לעולם עומדת', ו'שבו איש תחת גפנו ותחת תאנתו'.

שני הכוחות הללו, הם שני כוחות הפכיים. בדרך כלל, כאשר מגיע האדם לאחת מן הנקודות, היא עוקרת את השניה. כאשר יש לו מצב של התרוממות, הוא מאבד את המנוחה ואת שלות הנפש. וכאשר הוא נמצא במצב של שלוה, אין לו התרוממות.

כאן נמצאת נקודת הקושי: מחד גיסא, יש באדם רצון של התרוממות, לפרוץ ולעלות. אבל כאשר הוא מגיע למקום שאליו הוא מתרומם, אין לו שלוה פנימית. אולי יש לו שמחה, אבל אין לו שלוה. ולהפך, אם הוא נמצא בנקודה של שלוה, אז זה הופך להיות תרדמה. כל מי שמגיע למצב של חוסר פעולה, של שקט מוחלט - נרדם. כאשר אדם אינו מצליח להרדם מפני שהמחשבות שלו מתרוצצות בכל מיני דברים, העצה היא להרגיע את המחשבות. יש כל מיני עצות: לחשוב על גלי הים, או על דברים מרגיעים אחרים.

יש בנפש כוח של השְׁקט. כאשר זה לא באה מהחיבור הפנימי האמיתי - האדם נרדם. אבל כאשר זה מגיע מהמקום הפנימי - דווקא שם הוא חי.

מסופר, שהרב ואזנר שליט"א נכנס פעם לחזון איש. החזו"א היה בעינים עצומות, והרב ואזנר עמד בצד והמתין. פתאום פקח החזו"א את עיניו, ושאל את הרב ואזנר: למה לא ניגשת? הוא השיב לו: ראיתי שהרב ישן. אמר לו החזו"א בתוקף: אני - לא ישנתי. אם כן, למה הוא היה נראה כישן? יכול להיות, שזוהי מדרגה גבוהה מאד של דבקות. אבל מצד הנקודה היותר פשוטה, יש כאן מצב שבו הנפש רגועה ושלוה, ועם כל זאת אינה מגיעה לתרדמה, אלא להפך.

בפנימיות הנפש - יש מקום שכולו רוגע

ברגע שאדם מגיע לשלוה חיצונית - הוא נרדם. זו אינה השלוה אמיתית - זו חיצוניות. בחיצוניות, אדם נרדם רק בשעה שהוא נהיה רגוע. ככל שאדם יותר טרוד, הוא אינו נרדם. אבל בפנימיות, כשהוא רגוע, הוא מגיע למקום הפנימי האמיתי של עצמו. השקט הזה, הוא המקום האמיתי שבו צריכה הנפש לחיות. כמו שבמעמד הר סיני, חמור לא געה וציפור לא צייצה, כל הבריאה כולה שקטהב. כך גם במקום הפנימי של הנפש, יש מקום שכולו שקט. אבל זה אינו שקט של תרדמה, אלא שקט שמכיל את הכל בלי התפעלות. מדבר שקיים בכל יום, האדם אינו מתפעל. כשמביאים לאדם מאכל חדש שיש בו טעם חדש, אם הוא אינו במדרגה שהוא לא מרגיש את מה שהוא אוכל, הוא מתחיל להתפעל. ואם הוא גשמי וחמרי, ההתפעלות שלו עולה ועולה עוד ועוד, כפי ערך החמריות שלו. ואם אח"כ הוא יאכל עוד פעם ועוד פעם את אותו המאכל - לא תהיה לו שום התפעלות מזה.

שתי בחינות בבריאה: יציבות והתחדשות

אם נתבונן בעומק הבריאה, נמצא שהקב"ה

ב אמנם, היה במתן תורה גם מהלך של קולות וברקים וענן וערפל, קולות מבהילים. אבל המהלך הראשון במתן תורה היה: ‹ארץ יראה ושקטה›.

עצמו, הוא היה הווה ויהיה, תמיד ללא התחדשות: בבחינת: 'אני הויה לא שניתי' [מלאכי ג, ו]. ומצד ההתגלות שלו בבריאה, הוא 'מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית'. ואמנם, מצד 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית', אנחנו מחפשים התחדשות. אבל מצד הקב"ה עצמו, 'היה הווה ויהיה', הנפש צריכה למצוא דבר שאינו משתנה ואינו מתחדש. העומק הפנימי של החיים, הוא כשחיים את השקט שאין בו התחדשות.

יש מי שנופל מזה לתרדמה, ויש מי שמתחבר למקום השקט הפנימי. מי שהוא פנימי, מקבל חיות מהימים הרגילים, לא פחות ממה שהוא חי מן המועדים. אלא, שאלה הם שני סוגים של חיות. כמו שבגשמיות, יש מאכל ויש משקה, ואדם צריך את שניהם. כך גם בנפש האדם, צריך את המועדים, וצריך את הימים הפשוטים. וכמה דפשיט טפי - מעליא טפי. ככל שהוא יותר פשוט, כך הוא יותר טוב.

אלו הם שני כוחות במעמקי הנפש פנימה: חיבור למקום מתחדש, וחיבור למקום שאינו מתחדש. החיבור למקום המתחדש, נותן חיות מכוח החידוש. כאשר מגיע לאדם דבר חידוש, זמן חדש של מועד, בגד חדש, וכדומה, הוא מברך עליו: 'שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה'. הוא מקבל חיות חדשה, יש כאן התחדשות. אתמול לא היה לו את הכלי הזה, ועכשיו יש לו. אבל יש כח חיות אחר: 'היה הוה ויהיה'. הקב"ה הוא חי החיים, הוא מקור החיים כולם.

החיצוני - זקוק לחידושים

מי שהוא חיצוני, מחפש כל הזמן חידושים. יש אנשים, שכל כמה שנים מחליפים את כל הריהוט. נפשם מחפשת את החידוש, כדי לקבל ממנו חיות. מי שמקבל כל הזמן חיות רק מנקודת החידוש, איננו מחובר למקור ה'היה הוה ויהיה'. הוא איננו מחובר להויה. הוא איננו מחובר לאין סוף ב"ה בשלמות.

מנהג כידוע בישראל, שלא לשאת נשים כאשר הלבנה הולכת ומתמעטת, בגלל שזה לא סימן טוב, כי זה מראה על התמעטות. מסופר, שכאשר חיתן ר' חיים מוולאזין את אחד מילדיו, לא הקפיד על המנהג הזה. כששאלו אותו: הרי לא מסמנא מילתא? הוא אמר את לשון הפסוק: 'כל עיתותי בידך', שביאורו: כל הזמנים שווים, הכל נמצא ביד הבורא יתברך שמו.

יש נקודה פנימית שרמוזה בדברים הללו: מהלך הלבנה מתחיל בא' בחודש, אז הוא המולד, ומכאן ואילך הירח מתמלא ומתחדש עד ט"ו בחדש, שאז היא נקודת השלמות של החודש. מכאן ואילך הוא מתמעט עד סוף החדש, וחוזר חלילה. זוהי בחינת חידוש החדש ו'קידוש החודש'. כתוב בראשונים, ש'חודש' הוא מלשון חידוש. הלבנה כל הזמן מתחדשת. או חידוש להגדלה, או חידוש להקטנה.

אבל, בתחילת היצירה זה לא היה כך. הרי כתוב בפסוק: 'את שני המאורות הגדולים'. חז"ל דרשו, שבהתחלה גם השמש וגם הירח היו גדולים. ורק לאחר שהלבנה באה וקיטרגה ואמרה: 'אין שני מלכים משמשים בכתר אחד', היא נתמעטה. אם כן, כל התהליך הזה של התחדשות הלבנה, שהולכת ומתגדלת והולכת ונקטנת, בא מחסרון הלבנה. לכן גם מביאים קרבן שעיר ר"ח, כפי שאומרת הגמרא [חולין ס, ב], שהקב"ה אומר: הביאו עלי כפרה שמיעטתי את הירח. אילו לא קיטרגה הלבנה, היא היתה תמיד שלימה, ולא היתה בה התחדשות.

כשאדם מתחבר רק לחידוש, הוא מתחבר רק למה שהתחדש בבריאת העולם. אם הוא מתחבר לדבר שלא מתחדש, הוא מתחבר למה שמעבר לבריאה, בשרש היצירה, להיה הוה ויהיה, הבורא יתברך שמו. 'אתה הוא עד שלא נברא העולם' - זה בלי חידוש. 'אתה הוא משנברא העולם' - כבר יש

חידוש.

המועדים הם בחינת ההתחדשות

כל המועדים כולם, בנויים על מהלך של חידוש. כל המועדים כולם, נקבעים לפי קידוש החדש, דהיינו לפי מהלך התחדשותה של הלבנה. כל הכוח של המועדים, הוא כוח של התחדשות. ומשם האדם זוכה, אם הוא זוכה, לינוק כוח של חיות חדשה מהמועדים. אבל, זוהי חיות חדשה. לא הרי החיות של פסח של השנה שעברה, כהרי השנה שתבוא עלינו לטובה, וחוזר חלילה. זה חיות חדשה. שנה שעברה זה היה תש"ע השנה זה תשע"א, זה חיות חדשה. וכן על זה הדרך, כל שאר המועדים.

שורש הבריאה - חיות ממה שאין בו חידוש

החיות השניה, היא חיות מהמציאות של הדבר שלא מתחדש. היא חיות מהמצב של 'והארץ לעולם עומדת'. חיות ממה שאין חידוש. מי שבעומק מתחבר רק לחידוש, עליו אפשר להליץ את הפסוק: 'ושמי הויה לא נודעתי להם'. הוא אינו יודע את השם של הקב"ה. הוא אינו מכיר את ההויה הפנימית, הוא אינו מכיר חיות ב'היה הוה ויהיה'.

כאשר אין לאדם חיות שאין לה שינוי, כשמגיעים המועדים יש לו עליות, וכשהם עוברים יש לו ירידות. ואע"פ שבודאי הוא ינק מהמועדים נקודה של קדושה, אבל התנודות פוגעות קשה בנפש. בעשרת ימי תשובה - הוא ממש בן עליה. ומה קורה אחרי זה - בן ירידה.

לעומת זה, אצל אדם שיש לו שקט בנפש, הוא חי מההיה הוה ויהיה. כאשר מגיעים המועדים, יש לו עכשיו עוד סוג של חיות, חיות של התחדשות, 'חדשים לבקרים רבה אמונתך'. הוא מקבל חיות חדשה.

הפנימי - אינו 'קם לתחיה' בזמני המועדים

זה ההבדל הפנימי בין אלו שחיים בנקודה של התחדשות, לאלו שיש להם כוח של היה הוה ויהיה. מי שיש לו כוח של היה הוה ויהיה, כאשר מגיעים המועדים - זו אינה תחיית המתים אצלו, כי הוא לא מת, יש לו חיות כל השנה. כאן יש לו תוספת חיים של חידוש. אבל מי שאין לו את החיות מהמהלך המתמיד, הוא חי כל הזמן חי בגלגולים: חי, מת, חי, מת, וחוזר חלילה.

אמנם, אצל זה שחי כל השנה, קיים סיכון מסוג אחר: כשמגיעים זמני ההתחדשות, הוא מסוגל להתחבר לחידוש, ולאבד את כח החיות שיש לו חיות מדבר שאינו מתחדש. לכן המועדים יש בהם נקודת סיכון למי שלא יודע לקבל אותם באופן הנכון. החיות שהוא מקבל מנקודת החידוש, עלולה לעקור אותו מהעולם שאין בו חידוש. כוחו

של אהרן הכהן: 'שלא שינה'

גם אצל אהרן הכהן שהיה קדוש עליון, רואים אנו שהיה חשש שמגודל ההארה והרוממות הפתאומיים, הוא יבוא לכלל איזשהו שינוי. בהדלקת המנורה המנורה נאמר: 'ויעש כן אהרן', חז"ל דורשים [מובא ברש"י תחילת בהעלותך]: מלמד שלא שינה. לכאורה קשה: וכי מה היתה ההוה אמינא שהוא ישנה? ומבואר, שמכיון שהיתה לאהרן הכהן התלהבות עצומה, זו הרי היתה הפעם הראשונה שהוא הדליק את המנורה במקדש. הדלקת המנורה היתה הרי מעשה גדול מאד. המנורה היתה עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, שהקב"ה כיפר לישראל. מעשה הדלקת המנורה, היה מעשה שמאיר לכל העולם כולו. ולכן, מרוב הרוממות וההתלהבות - הידים היו יכולות לזוז, לרעוד קצת, והוא היה עלול לבוא לידי נקודה של שינוי. לכן, התורה מעידה שהוא

לא שינה,זה לא עקר אצלו את הכוח הלא משתנה. מעשה ההדלקה שלו, נעשה מתוך רוגע ומתוך שלוה. רוגע שאינו נובע ח"ו מתוך חוסר הכרה בערך המעשה, אלא להפך, מתוך גודל מעלתו של אהרן. אהרן הכהן בדרגתו העצומה, יכל לעשות גם דבר כזה - ללא שינוי. ודאי שהוא עשה את מעשה ההדלקה עם חיות נוראה, לשם יחוד עם הכוונות הראויות, בהתפעלות והתרוממות הנפש במעשה הדלקת המנורה. אבל, זה לא עקר אותו מהמקום הפנימי של הנפש, שאינו מתחדש ואינו מתפעל.

צריך ללמוד, לעשות איזון בין שני הכוחות. לכאורה, אין לך דבר והיפוכו יותר גדול מזה: כוח שאיננו מתחדש, שממנו האדם יונק חיות. וכוח מתחדש, שגם ממנו הוא יונק חיות. כאן נצרך החכמה הגדולה של החיים, ליצור איזון בין שני הכוחות האלה.

צריך להרגיש את השינויים התמידיים

למעשה, אנחנו חיים כל הזמן במהלכי התחדשות. כל אדם ואדם עובר הרבה שינויים בחיים, כל רגע הוא משתנה, לפעמים שינוי קטן, ולפעמים שינוי גדול. המחשבות משתנות, העיניים זזות, גלגל כדור הארץ מסתובב, מתקבלות חדשות מרעישות, ועוד שינויים רבים עד אין מספר, חלקם קטנים וחלקם קיצוניים יותר. כל הבריאה, נמצאת כל הזמן בבחינה של של 'רעש', ולאו דווקא רעש של קול. פעם רעש יותר גדול, ופעם רעש יותר קטן. אם אין לאדם נקודה של חיבור להיה הוה ויהיה, כל נקודת שינוי פועלת אצלו נענוע. משל למה הדבר דומה? לעץ שנושבת בו הרוח. אם הרוח חזקה יותר מהחיבור שלו לאדמה - היא באה ועוקרתו. אבל גם אם החיבור שלו לאדמה יותר חזק, אמנם הוא אינו נעקר, אבל עדיין הרוח מנענעת אותו ויכולה להפיל פירות ועלים. לפעמים, היא יכולה אפילו להפיל את העץ. לא לעקור אותו מן השורש, אבל לשבור אותו ולהפיל את גזעו.

אנחנו חיים כל הזמן בתנודות. בדרך כלל, את התנודות הרגילות, אין אנו מרגישים כלל, וממילא איננו מתבוננים בהם. ביום יום, האדם מתרגל לחיות שינויים, כלומר חידושים, בלא לתת להם שום משקל. זוהי צורת החיים הטבעית של האדם, שהוא אינו מתבונן, וחי במהלך הרגלו. אבל כאשר מגיעות תנודות חזקות, הן לשמחה הן להיפך, אז מרגישים את השינוי. בשביל לקבל חיות משינוי, צריך שינויים חזקים. למשל, אדם שהתרגל למאכל מסויים, מחפש לו אוכל חדש. לאט לאט, הוא מחפש שינוי יותר קיצוני: חריף קיצוני, מתוק קיצוני, מר קיצוני. מדוע? כי הוא צריך שינוי יותר חזק. מהשינויים הקטנים, כבר אין לו נקודה של התחדשות, והוא צריך שינוי יותר גדול. הוא בעצם חי רק על שינויים קיצוניים, וממילא אין לו שום יציבות.

אמנם, ישנם כאלה, שיש להם איזו שהיא יציבות. אך יציבות זו אינה נובעת משרש טוב. היא נובעת, מזה שלמעשה הם אינם חיים. הם בבחינת: 'מת מהלך על שניים'. אבל אלה שיש להם נטיה לחפש חיות, דורשים בדרך כלל שינויים קיצוניים. ככל שהדרישה לקבל חיות גדולה יותר, כלך הדרישה לשינויים קיצוניים יותר. אדם כזה, הרי ל'היה הוה ויהיה' לחיות המתמדת אין לו חיבור. הוא חי רק מנקודת החידוש. ולכן, ממה נפשך - אם הוא אינו מקבל חיות מנקודות חידוש קטנות, הוא מתנוון, ולפעמים נהיית לו חיות מחידושים קיצוניים. ואם הוא חי מנקודות שינוי קטנות - לאט לאט הוא זקוק לשינויים קיצוניים יותר ויותר.

מכל מקום נקודת הדבר היא, שאדם שמתרגל לחיות רק עם שינויים קיצוניים, ביום יום אין לו חיות, כי אין שם תנודות קיצוניות. וכשיש תנודות

קיצוניות שיש לו מהן חיות, אין לו שום יציבות. הרי כל היציבות שיש לו, באה מההעדר חיות.

מה שאין כן מי שחי עם חיות מ'היה הוה ויהיה', מהכח שאינו משתנה, מההויה המתמדת. אדם כזה, חי גם את ההויה המתמדת, וגם חי כל שינוי קטן. כשאדם חי הויה מתמדת, הוא חי כל הזמן. אם הוא חי כל הזמן, הוא מרגיש כל דבר, ואז הוא יכול לקבל חיות מה'היה הוה ויהיה'. הוא יכול לקבל חיות גם מהדברים הגדולים, אבל גם כאשר הוא מקבל חיות מהדברים הגדולים, אין בזה תנודה בנפש שעוקרת אותו ממקומו. הנפש שלו יציבה, היא חיה מהיומיום, היא חיה מהדברים הקטנים שמתחדשים, והיא חיה גם מהדברים הגדולים שמתחדשים. לאחד כזה, יש חיות מכל שלש הבחינות: מההויה המתמדת, מהשינויים הקטנים, ומהשינויים הגדולים.

כשאין מרגישים שינויים, חיים במצב של תרדמה

כאשר אין לאדם חיות מהשינוי, הוא אינו מרגיש מה שעובר עליו. ממילא, לאט לאט הנפש מקבלת מציאות של חיות, באופן של לא לשים לב מה קורה איתו. כפי שכל אדם אינו שם לב לכל מה שקורה בבריאה מסביבו, בדברים שאינם שייכים אליו. מתי הוא כן ישים לב? כשמישהו יבוא וידפוק לו על הראש! אז הוא ינסה לבדוק מה קרה כאן. מי שאינו מרגיש כל דבר, איננו נותן לו משקל, וממילא אינו שם לב אליו. האדם מתנתק מהמציאות של הנפש שלו ומן התהליכים שעוברים עליה.

מצב התרדמה עלול לגרום למשברים

לפעמים, מרוב שעמומה של הנפש, הוא מתחיל להרגיש איזו ריקנות פנימית ואז הוא מתחיל להסתבך עם עצמו במחשבות שהוא אינו יודע איך לצאת מהם. לפעמים זה מגיע לכך, שהוא מחפש את עצמו במחוזות אחרים. הגורם לכל זה הוא, שאין לו הבנה של תהליך החיים. וכשאין הבנה של תהליך החיים, שיש כאן תהליך אחד שלם, החיים בעצם מפוררים. משל למה הדבר דומה, למחרוזת החרוזה בחוט, אשר החוט קרוע ואינו עובר בכל החוליות. מחרוזת כזו אין לה קיום - היא כמעט מפורקת.

אפשר להמשיל את מהלך החיים, לשיעור הנמשך ברצף. אדם שנרדם באמצע השיעור לכמה דקות, ואינו שומע את כל מהלך השיעור, מפסיד את כל המהלך. גם את החלקים שהוא כן שמע - הוא איננו מבין כראוי. כך האדם, יש לו תהליך של חיים, רצף של מאורעות שאותם הוא עובר. הכל זה תהליך אחד. אדם שאינו חי חלק ממה שעובר עליו בחיים. מגיע לפתע לאיזו שהיא נקודה, שהוא אינו יודע להתמודד אתה. וכשמצטברות כמה נקודות כאלה, הוא מתחיל להיות מסובך בתוך עצמו. אם היה האדם מכיר את עצמו, ויודע היטב מה עובר עליו מראשית, כל נקודה היתה בבחינה של חרוז של שלשלת. הוא היה מכיר את המהלך השלם, ולא היו לו בעיות. הדבר דומה למי שנרדם במהלך נסיעה, ואינו יודע את מהלך הדרך שבה הוא נסע. אם הוא מנסה לחזור למקום הראשון שממנו הוא יצא, הוא מגיע למקום שבו הוא מאבד בו את דרכו. אין לו רצף מהנקודה הראשונה ועד הנקודה האחרונה.

יש בני אדם שבאים ואומרים: 'לבן שלי יש התפרצויות'. נראה להם, כשכאשר הוא אינו מתפרץ, הכל בסדר. ורק כשהוא מתפרץ יש כאן בעיה. זה אינו נכון: ההתפרצות, היא חלק של תהליך ארוך מאד. כאשר רואים את המהלך, אפשר להבין שההתפרצות באה כחלק מאותו מהלך כולל. אבל אם אין יודעים מה היה לפני, איך אפשר להבין מה קורה אחרי.

איך לראות כל החיים כתהליך אחד

אם אדם יש לו כוח לחיות את מה שעובר עליו,

אז הוא שם לב, הוא מכיר את מה שעובר עליו. ממילא שייך לבוא ולחבר את נקודות החיים שלו, ולהבין את התהליכים שהוא עבר. ודאי שצריך עדיין דעת, צריך עדיין חכמה, אבל אפשר. לעומת זה, מי שאינו מרגיש, כאשר פתאום מגיע משהו שפורץ החוצה, הוא נזעק: מה קרה כאן? איך זה קרה? אני לא האמנתי שזה יקרה! הוא אינו מבין את כל התהליך כולו.

בכדי להבין את התהליך כולו, צריך לראות את התהליך. בכדי לראות את כל התהליך, צריך לשים לב מה עובר. לשים לב, יכול רק אדם שחי ממה שעובר עליו. לדוגמה, במסעדה, המלצר שם לב לכל דבר בשולחן: מה יש, מה אין וכו'. מדוע רק הוא שם לב? כי זו הפרנסה שלו! ואם הוא לא ישים לב - יפטרו אותו! הוא מבין, שהחיים שלו תלויים בלשים לב מה חסר על השולחן, וממילא הוא שם לב.

אם הנפש חיה את מה שעובר עליה, היא שמה לב לכל מה שעובר עליה, ואז יש לאדם את הדבר, מראשיתו עד אחריתו. הוא הבין את המהלך, הוא רואה איפה יכול להיות נקודות של קלקול, הוא מבין מהיכן יצאה נקודת הבעיה, והוא יודע גם איך לפתור את נקודת הבעיה. ולהפך, כשהוא אינו מרגיש את מה שעובר עליו, הוא אינו יודע מה שעובר עליו. ואז, פתאום מגיעה נקודה של התפרצות, נקודה של שבר.

{מודפס בספר דע את מנוחתך}

סיכומו של דבר:

- שני כוחות יש באדם: כוח של חיות מהחידוש, וכוח של חיות מההויה המתמדת.
- מי שחי רק מהחידוש, אינו יכול לחיות בכל רגע.
- מי שחי מההויה המתמדת, יכול לחיות בכל רגע.
- כאשר הוא חי בכל רגע, הוא מודע לכל החידושים שעוברים עליו.
- כשהוא מודע לכל החידושים שעוברים עליו, הוא מכיר את נפשו ואת מה שעובר עליה.
- כשיש לו את הכרת הנפש, הוא מבין מהיכן באו הדברים, להיכן הם צועדים, היכן נקודות הכשלון, ואיך אפשר להתמודד.
- כל זה, רק במי שיש לו חיות מתמדת, שיכול לחיות כל רגע. מי שאין לו חיות מדבר שאינו מתחדש, אינו יכול לקבל חיות מהחידושים שבכל רגע. החידוש כל כך קטן, שאין הוא נותן די חיות בכדי לעורר את הנפש.
- מי שחי בין כך ובין כך, כי הוא חי מההויה המתמדת, כוח החי שבו פועל בכל רגע. כשהכח כבר פועל, הוא יכול להרגיש גם הרבה מתנודות נפש שעוברות עליו.

שמיני עצרת – שמחת תורה

שמחה ענינה כאשר אדם גמר את כל המלחמות

השורש של המילה שמחה הוא שמח. בחילוף אותיות זה יוצא חמש. המילה חמש יש לה כמה משמעויות. א. לשון מספר חמש. ב. לשון חמושים, "וחמושים עלו בנ"י מארץ מצרים" (שמות יג יח) ופרש"י אין חמושים אלה מזוינים. נמצא שמלת חמש משמעותה מזוין למלחמה. כידוע בלשון הקודש שורש אחד כולל שני נושאים הפכיים (בסוד שלוב ההפכים) וכן הענין כאן. שמחה ענינה כשאדם כבר גמר עם המלחמה, הוא נתעלה ממגבלות הטבע, והוא כבר נסתלק מבחינת "שבע יפול צדיק וקם" (משלי כד,טז), הוא מעל כל זה, הוא חי בשמונה כבר, אין לו מלחמות עם הענינים הטבעיים. לעומת זאת חמש מלשון מזוין ענינו, שאדם עדיין נמצא בתוך הטבע ויש לו מלחמה עם בחינת ז' אומות, ז' מדות רעות, ועדיין לא נצחם, הוא נמצא בתוך הטבע, בתוך המלחמה עם הכוחות הטבעיים.

"ושמחת עולם על ראשם"

כתיב (ישעי' לה, י) "ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברינה ושמחת עולם על ראשם" וגו'. ופי' בתרגום "וחדות עלם תהי להון די לא פסקא" וכו'. מדוע השמחה האמתית מוגדרת שמחה "על ראשם"? הענין הוא כפי שבואר לעיל. שמחה אמתית, שמחה בלתי מוגבלת שאין לה הפסק כמו שפ' התרגום "די לא פסקא", שמחה מסוג זה בהכרח לא יכולה להיות בתוך מגבלות הטבע, הטבע בודאי יחצוץ ויפריע לשמחה זו. רק שמחה שמעל הטבע יכולה להיות בבחינת "די לא פסקא" ולכך שמחה זו היא בבחינת "על ראשם", מעל תפיסת מציאות האדם, מעל המגבלות של האדם. אילו השמחה היתה "למטה מראשם", היה חל בה המגבלות של האדם. רק שמחה "מעל ראשם", מעל תפיסת מציאות האדם, יכולה להיות שמחה תמידית.

המדרגה שלמעלה מן השמחה

עובר כ"ב תשרי, עובר שמיני עצרת, עובר שמחת תורה, עם מה האדם נשאר בידי? ה"שמיני" עבר, השמחה חלפה, מה הקנין שיצא לנו מכל זה? שמחה ענינה שאדם שמח בדבר שנוסף לו. על עצם הויתו של האדם, האדם אינו שמח, זו טבעו של אדם (יש שמחה בבחינת שמח בחלקו ואכמ"ל). נמצא השמחה הוא בדבר שאדם השיגו אולם עדיין אינו עצם הויתו, כשיהפוך הדבר לעצם הויתו תתבטל השמחה, וזו עבודת האדם. העבודה בשמיני עצרת ושמחת תורה, לשמוח בקב"ה ובתורה בבחינת שמעל הטבע. לאחר שזכה האדם לשמוח בזה, עליו להפוך זאת לעצם מעצמיו, לחלק מהויתו, שיחוש התחברות גמורה לקב"ה למעלה מגדרי הטבע, וכן דבקות בתורה למעלה מגדרי הטבע. וכשיהפך זאת לחלק מהויתו ממילא תתבטל השמחה בזה. לכך לאחר כ"ב תשרי אין שמחה, לא מפני שחלף האור הנפלא של יום זה, אלא להיפך, שלאחר עבדות היום, הפך האדם את אור זה, מאור מקיף, חיצוני אליו, לאור פנימי, לעצם הויתו, לחלק מעצמותו, ולכך אין בזה כבר שמחה. עתה, שומה על האדם, לשאוף למדרגה יותר עליונה, וממנה ישאב את שמחתו.

[מודפס ב-בלבבי ה' שמחה שמיני עצרת ושמחת תורה]